

1989 BULGARİSTAN GÖÇÜNÜN ÇANAKKALE YEREL BASININDAKİ TEMSİLLERİ

REPRESENTATIONS OF THE 1989 BULGARIAN MIGRATION IN THE ÇANAKKALE LOCAL PRESS

Serhat ÇOBAN¹
Sebahat KÜÇÜK²
Gökhan GÖKGÖZ³

ORCID: S.Ç. 0000-0001-8430-0681
S.K. 0009-0007-2019-2117
G.G. 0000-0002-9072-4015

Corresponding author/Sorumlu yazar:

¹ Serhat Çoban

Çanakkale Onsekiz Mart University, Türkiye
E-mail/E-posta: serhatcoban@comu.edu.tr

² Sebahat Küçük

Ankara Hacı Bayram Veli University, Türkiye
E-mail/E-posta: skucukk12@gmail.com

³ Gökhan Gökğöz

Çanakkale Onsekiz Mart University, Türkiye
E-mail/E-posta: gokhan.gokgoz@comu.edu.tr

Received/Geliş tarihi: 18.04.2026

Benzerlik Oranı/Similarity Ratio: %6

Revision Requested/Revizyon talebi:

16.05.2026

Last revision received/Son revizyon teslimi:

02.06.2026

Accepted/Kabul tarihi: 27.06.2026

Citation/Atf: Çoban,S., Küçük,S. & Gökğöz,G. (2026). 1989 Bulgaristan Göçünün Çanakkale Yerel Basınındaki Temsilleri. The Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 16 (3), 1618-1633. <https://doi.org/10.7456/tojdac.1933021>

Öz

Bu çalışmada, 1989 yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye yönelik gerçekleştirilen zorunlu göçün Çanakkale yerel basınındaki temsil biçimlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Yapılan araştırmada nitel bir yaklaşım benimsenmiştir. Haziran-Aralık 1989 döneminde aktif olarak yayın hayatında bulunan Çanakkale Olay, Çanakkale Haber ve Burası Çanakkale gazetelerindeki toplam 65 haber tematik içerik analizine tabi tutulmuştur. Elde edilen bulgular sonucunda, Çanakkale yerel basınındaki göç olgusunun büyük ölçüde "soydaşlık" ve "dayanışma" çerçevesinde kurulduğu tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda, incelenen haberlerin %65 oranında olumlu bir duygusal tona sahip olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: 1989 Göçü, Çanakkale, Yerel Basın, Temsil, İçerik Analizi.

Abstract

This study aims to examine the forms of representation regarding the forced migration from Bulgaria to Turkey in 1989 within the Çanakkale local press. A qualitative approach was adopted in the research. A total of 65 news items from the newspapers *Çanakkale Olay*, *Çanakkale Haber*, and *Burası Çanakkale*, which were actively publishing during the June–December 1989 period, were subjected to thematic content analysis. According to the findings obtained, it was determined that the phenomenon of migration in the Çanakkale local press was constructed largely within the framework of “kinship” and “solidarity”. The study revealed that 65% of the analyzed news articles maintained a positive emotional tone.

Keywords: 1989 Migration, Çanakkale, Local Press, Representation, Content Analysis.

GİRİŞ

Göç, yalnızca nüfus hareketliliği değil, aynı zamanda toplumsal, siyasal ve kültürel faktörleri de içinde barındıran önemli bir toplumsal olgudur. Castles ve Miller (2008) metaların ve sermayenin dolaşımının her zaman insan hareketliliğini de beraberinde getirdiğini belirtmekle birlikte; modern dünyada göç süreçlerinin çoğunlukla siyasal baskılar, ekonomik zorluklar, ulusal kimlik çatışmaları ve kültürel tehditlerle yakından ilişkili olduğu ifade etmektedir.

20. yüzyılda kitlesel nüfus hareketleri, uluslararası ilişkilerden toplumsal yapıya kadar geniş bir alanda etkili olmuştur. Bu durumdan kaynaklı iki temel mesele öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki, devletlerin egemenlik hakları ve güvenlik kaygıları çerçevesinde uluslararası göçün düzenlenmesidir. Bu mesele göçmen kabulü, sınır kontrolü, vatandaşlık ve mülteci statüsüne ilişkin politikaların oluşturulmasını kapsar. İkincisi ise, göç alan ülkelerde ortaya çıkan etnik çeşitlilikteki artıştan kaynaklı toplumsal etkilerle ilgilidir. Bu süreç, kültürel çoğulculuk, kimlik politikaları, uyum ve entegrasyon sorunları ile ayrımcılık ve ırkçılık gibi olgular üzerinden toplumların sosyal dokusunu şekillendirmektedir. Göç eden yerleşimciler, sıklıkla göç kabul eden ülke nüfusundan farklı özellikler taşır. Gelenekleri, dinleri, kurumlarıyla kentli endüstriyel toplumlardan ziyade farklı kırsal toplumlardan gelebilir; farklı dilleri konuşabilir ve özgün kültürel pratiklere sahip olabilirler. Fiziksel görünüşleri -deri rengi, saç tipi vb.- veya giyim tarzları farklılık sergileyebilir. Toplumsal konumları sıklıkla “yabancı” ya da “vatandaş olmama” gibi özel yasal statülerle belirlenir. Farklılıklar, çoğunlukla etnik köken ve ırk kavramlarıyla da ilişkilendirilir. Göçmenler çoğu zaman, etnik azınlıkların uzun bir süredir var olduğu toplumdaki ayrımları ve çatışmaları daha da karmaşıklaştırır. Hükümet politikalarının yönü ne olursa olsun, göç olgusu toplumun belli kesimlerinde sert tepkilere yol açabilmektedir. Yaşam koşulları öngörülemez bir biçimde değişen insanlar yeni gelenleri çoğu kez güvensizlik nedeni olarak görür. Gelişmiş ülkelerde yaygın olan kanılardan biri, yoksul güneyden ve istikrarsız doğudan gelen göçmenlerin yerli halkın mesleklerini ellerinden aldıkları, konut fiyatlarını yükselttikleri ve sosyal hizmetlere aşırı yük getirdikleri yönündedir. Benzer biçimde, Malezya ve Güney Afrika gibi göç alan güney ülkelerinde de göçmenler, işsizliğin, hastalığın ve suçun nedeni olarak görülürler (Castles ve Miller, 2008, s. 1-21).

GÖÇ KURAMLARI VE İLİŞKİSEL BİR YAKLAŞIM

Göç konusunun kuramsal çerçevesine bakıldığında tek bir epistemolojik hattı takip etmediği görülür. Göç hareketinin beşerî motivasyonlarını tümüyle anlayabilecek ve bütün bir göç pratiğini kavrayabilecek büyüklükte bir göç teorisi de bulunmaz. Bunun yerine farklı bağlamlarda göç sürecini takip eden, çalışma evrenine göre de farklılaşan bir tür göç çalışmaları kategorizasyonunun olduğu söylenebilir. Bunu ilk olarak Castles ve Miller (2009) tarif eder. Onlara göre uluslararası göç kuramları; “iktisat teorileri”, “tarihsel-kurumsal yaklaşımlar ve dünya sistemleri teorisi”, “göç sistemleri ve göç ağları teorileri”, “ulusötesi teorisi” olarak dört başlıkta sınıflandırılır. O’Reilly ise (2012), önce bu sınıflandırmaya emek göçü ve yaşam tarzı göçü kavramlarını ekler, daha sonra altı başlıkta toplanabilecek nihai şeklini verir (O’Reilly, 2015). Buna göre makro, mezzo ve mikro ölçekte tanımlanabilecek göç teorileri; “neoklasik iktisat kuramları”, “yeni iktisat ve bölünmüş iş piyasası kuramı”, “dünya sistemleri kuramı”, “göç sistemi ve ağları kuramı”, “asimilasyon ve çok-kültürlülük kuramı”, “göç akışları ve hareketliliği kuramı” şeklinde tarif edilir.

Bunlar içerisinde “neoklasik iktisat kuramları”, literatürde “itme-çekme kuramı” olarak da bilindiği üzere ekonomik gerekçelerden beslenen ve yoksulluktan refaha, düşük gelirden yüksek kazanca yönelen bir göç hareketini tarif eder. Ravenstein’in (1889; 1976) göçün insan davranışlarıyla ilişkisi üzerine gerçekleştirdiği erken dönem çalışmalarından beslenir. Elbette ekonomik yoksunluğun bir türevi olarak görülebilecek sosyo-kültürel unsurlar, politik baskılar ve/veya siyasal özgürlükler de buraya dâhildir. Neoklasik iktisat, toplumsal sistem içerisindeki sosyo-kültürel ve ekonomi-politik unsurları birbirini besleyen bir bütün olarak tanımladığından bir taraftaki eksiklik itme faktörü olarak, diğer taraftaki talep, beklenti ve standartlar ise çekme faktörü olarak değerlendirilir. Buradaki iktisat temelli vurgu, bir yönüyle “yeni iktisadi ve bölünmüş iş piyasası kuramları” içerisinde de devam ettirilir. Bölgeler arasındaki makro ölçekteki iktisadi ve politik farklardan ziyade mikro düzeydeki bireysel çıkarları ve kişisel hesaplamaları odağına alır. Buna göre toplumsal aktörlerin mevcut durumdan daha iyiye dönük eğilimleri, kâr-zarar hesapları, gelecek beklentileri ve buna dönük yatırımları rasyonel olarak verilmiş kararlar olarak görülür.

En nihayetinde liberal tezi takip ederek bir uzlaşma alanı olarak kurulan piyasa, tüm bu göç hareketliliğinin sonucunda kendi doğal dengesini bulur. Bu vurgu, 1989 yılında Türkiye'ye yönelen Balkan göçünü de bir yönüyle açıklar. Bulgaristan'da yaşanan hak ihlalleri ve politik mahrumiyet, Türkiye'nin vadettiği tanıma ve daha müreffeh bir yaşam arzusuyla birleşince ekonomi-politik ve sosyo-kültürel motiflere sahip bir göç hareketinin başlaması kaçınılmaz hale gelmiştir.

Diğer yandan göç kuramları içerisinde yer alan ve toplumsal alandaki yapı-fail ilişkisine odaklanan yaklaşımlar da 1989 Balkan göçleriyle ilişkilendirilebilir. Bunlardan “göç sistemi ve ağları kuramı”, epistemolojik ve yöntemsel olarak göç sürecinin makro bir bakışla anlaşılacak mikro düzeydeki karmaşık ilişkiler ağına odaklanır. Buna göre göç sürecinde ilişkiler vardır; karşılıklı bir bağıntı içerisinde anlaşılabilir, bir fail olarak bireylerin oluşturduğu ancak ondan ibaret olmayan göçmenlik deneyimine ilişkin kavrayışlar vardır. Bu ilişkisellik, toplumsal alanın ve tabii göç sürecinin de bir ilişki olarak kavranması, bu yaklaşımın öncelikli zaviyesini oluşturur. O'Reilly'in de belirttiği gibi (2015, s. 28), “Göç sistemleri ve ağları kuramı göçün kümelenen, döngüsel ve daha geniş başka bağlam ve sistemler içinde şekillenmeye eğilimli bir süreç” olduğunu iddia eder. Bunun bir tarafında ülkeler arasındaki göç sistemleri ve/veya göç veren ile göç alan ülke arasında göç öncesinde başlayan, bu haliyle göç hareketini motive eden ve yine bir şekilde göç sonrası süreçte de devam edecek olan yerleşik ilişkiler vardır; tıpkı Bulgaristan ve Türkiye arasında olduğu gibi... Hatta Castles ve Miller'a (2009) göre bu sistemsel ilişki, yalnızca göç sürecine doğrudan taraf ülkelerle sınırlı değildir; çevre ülkeler de dâhil olmak üzere ilişkili tüm bölge ülkelerinin toplumsal ve ekonomi-politik yapısını etkiler. Diğer tarafta ise, göç sürecinde ortaya çıkan ilişkiler ve/veya geride kalanlara ilişkin duygudaşlık, gelecekte beklenenler, failerin göç sürecine ilişkin karar alma süreçleri, toplumsal ve kültürel ağların bu karar alma süreçleri üzerindeki etkisi, en nihayetinde bütün bu devrimin sosyo-tarihsel bağlamı vardır; tıpkı Bulgaristan ve Türkiye arasındaki göç akışını mümkün kılan kültürel ve kimliksel ortaklıkta olduğu gibi... “Göç akışları ve hareketliliği kuramının” başka bir yerden ifade ettiği gibi buradaki göç sürecinin tek hatlı olmadığını ve doğrusal olmayan, döngüsel, geçici, akışkan, farklı sermayelere sahip farklı göçmenlik biçimlerini içeren çok katmanlı bir mahiyete sahip olduğunu da akıld tutmak gerekir. Göç edebilenler kadar edemeyenler, karşıt-akışlar ve sınırlamalar da buraya dâhildir (bkz. Massey vd., 1998; Kivisto, 2001; Faist, 2000).

En nihayetinde “asimilasyon ve çokkültürlülük kuramı”, göç sonrasındaki ikamet hallerine odaklanır. Göç edilen ülkenin kültürel yapısındaki homojenlik seviyesi arttıkça entegrasyon ve asimilasyon eğilimi güçlenirken, buna nazaran kültürel homojenliğin heterojenlikle yer değiştirdiği çoğulcu bir iklimde çokkültürlülük eğilimi artar. Özellikle güçlü ulus-devlet geleneği ve beraberinde getirdiği kültürel bütünleşme arzusu, göçmenleri bu bütünlük ve ulus-devletin istikrarı için bir tehdit olarak kodladığından egemen kültüre dâhil olmayı mümkün kılacak bir entegrasyon çerçevesini destekler. Asimilasyon ve entegrasyon; göçmenlerin kendi kültürel kimliklerinden vazgeçmesi olarak asimilasyon ile egemen kültürün öteki olanı kendisine dâhil etme ve/veya kendisine benzetme çabası olarak entegrasyon farklı özne konumlarından birbiriyle konuşur. Çokkültürlülük ise, farklı kültürlerin bir aradalığına vurgu yapar; göç sonrasındaki kültürel etkileşimin bir tür melez “hibrit kimlik” (Wagner, 2016) ortaya çıkaracağını ve toplumun da buna paralel dönüşeceğini varsayar. Bu haliyle çokkültürlülük, Rex ve Drury (1994) tarafından eşitlik ile adaleti geliştirecek bir tür etnik mobilizasyon kavramı olarak ve Taylor (1994) tarafından “tanımanın siyaseti” olarak tanımlanır. Tanıma ve tanınma kaygısı, göç sürecindeki önemli ve içinde çelişkiler barındıran konuların başında gelir. Zira göçmenleri ve yerlileri içine alan yeni bir kültür politikası geliştirmek, her iki toplumsal grubu da bu yeni politikanın pasif tüketicileri değil aktif paydaşları olarak tasavvur etmek, kimlik olgusunu toplumsal aktörlerin deneyimlerini içeren dinamik bir alan olarak düşünmek bu iki kaygıyla eş zamanlı bir bağ kurmakla mümkündür. Robins'e (2001, s. 32-33) göre de artık önemli olan yalnızca göçmenlerin “bir kimlik sahibi olması” değil, bunu nasıl algıladıkları, deneyimledikleri, hissettikleridir ve/veya merkezinde kendilerinin olduğu bu göç hareketi üzerine gündelik yaşamdaki zihinsel düşünceleri ve toplumsal deneyimleridir. Nitekim medya da bu gündelik yaşam deneyimleriyle konuşur. Asimilasyon ve çokkültürlülük arasında salınan bu toplumsal sarkaçta farklı temsil sistemleri ve dilsel anlam dizgeleri üzerinden bir tarafa kendiliğinden bükülür; göçmenlerin varlığı üzerine bir müzakere ortamını besler, tanıma/tanınma kaygısıyla temas eder. Türkiye'ye yönelik Balkan göçlerini de bu bağlamda değerlendirebilmek mümkündür.

1989 BULGARİSTAN GÖÇÜ VE YEREL MEDYA

Osmanlı döneminden Cumhuriyet'e uzanan süreçte Türkiye, özellikle Balkanlardan gelen nüfus hareketliliğiyle karşı karşıya kalmıştır (Zürcher, 2008). İmparatorluk güçlü olduğu zamanlarda daha çok göç alırken, 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında zayıflamaya başladığında göç veren bir yapıya dönüşmüştür. Ulus devletlerin ortaya çıkışıyla birlikte sınırlar sıkılaştırılmış, serbest göç büyük ölçüde azalmıştır. Osmanlı'da uzun süre kimlikler din üzerinden tanımlanmış, Müslüman olanlar genellikle "Türk", Ortodoks Hristiyanlar ise "Rum" kabul edilmiştir. Ancak 19. yüzyılda milliyetçiliğin yükselmesiyle bu çerçeve değişmeye başlamış, dini kimlikler yerini ulusal kimliklere bırakmıştır. Özellikle okullar ve eğitim dili bu süreçte belirleyici olmuş, Yunanca ya da Bulgarca eğitim veren kurumlar ulusal bilincin oluşmasında etkili rol oynamıştır. Balkanlarda ulus devletlerin kurulması ise savaşlar, zorunlu göçler ve mübadelelerle gerçekleşmiştir. Bu süreç etnik çeşitliliği azaltarak homojen ulus devletler ortaya çıkarmış, fakat aynı zamanda milyonlarca insana büyük acılar yaşatmıştır. 20. yüzyılda da göçler devam etmiş, II. Dünya Savaşı sonrasında Bulgaristan'daki zorla kimlik değiştirme uygulamaları, Yunanistan'daki Çam Müslümanlarının sürgünü ve Yunan İç Savaşı sırasında yaşanan mülteci hareketleri bölgeyi derinden etkilemiştir. 1989 sonrası rejim değişiklikleriyle Arnavutların Yunanistan ve İtalya'ya, Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye göç etmesi ve Yugoslavya'nın dağılmasıyla milyonlarca mülteci ortaya çıkmış ve Balkan göçlerinin yeni bir dalgası başlamıştır (Baldwin-Edwards vd., 2015, s. 2-19).

1989 Bulgaristan göçü de bu tarihsel hattın en kitlesel ve dikkat çekici örneklerinden biri olmuştur. 1989'da Bulgaristan'da uygulanan asimilasyon politikaları (zorla isim değiştirme, Türkçe yasağı, dini ve kültürel baskılar) yüzünden yaklaşık 350 bin Türk ve Pomak, kısa sürede Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır. Soğuk Savaş dönemindeki en büyük zorunlu göç dalgası olarak ele alınan bu durum karşısında Türkiye bu insanları "soydaş" kabul etmiş, çeşitli bölgelere yerleştirerek desteklemiştir. Bu durum yalnızca siyasi değil, toplumsal ve kültürel doku üzerinde de önemli etkilerde bulunmuştur (İçduygu ve Sert, 2015, s. 86; Kirişçi, 1991, s. 548).

Göçün toplumsal etkilerinin anlaşılmasında medya içerikleri de kritik bir rol üstlenmektedir. Medya, göçmenleri yalnızca haberleştirmemekte, toplumsal algıların inşasını sağlayabilen bir temsil alanı olarak da işlemektedir. Temsil, gerçekliği doğrudan yansıtmak yerine, belirli dilsel ve görsel kalıplar aracılığıyla anlamı yeniden üretir. Anlam hem kişisel hem de toplumsal etkileşimlerde sürekli üretilir ve paylaşılır. Modern dönemde medya, anlamların farklı kültürler arasında dolaşımını daha önce görülmemiş ölçüde hızlandırır. Ayrıca anlam, nesnelere yüklediğimiz değerler, onlar etrafında kurduğumuz hikâyeler ve ritüeller aracılığıyla da oluşur. Böylece toplumsal davranışlarımız düzenlenir, kurallar ve normlar belirlenir. Bu nedenle iktidar sahipleri anlamı şekillendirmeye çalışır. Ancak bütün bu süreçlerde, anlamın üretilip dolaşıma girdiği en ayrıcalıklı araç dildir (Hall, 1997, s. 1-5). Bu bağlamda, göçmenlerin haberlerde hangi sıfatlarla tanımlandığı, hangi başlıklarla sunulduğu ya da hangi metaforlarla çerçevesi, onların toplumsal olarak nasıl algılandığını belirlemektedir.

Medya içerik analizinde, kullanılan dilsel ve tematik yapılar göçmenlerin olumlu, olumsuz ya da nötr biçimlerde nasıl temsil edildiğini açığa çıkarmak açısından önemlidir. Van Dijk'in (1991, s. 1-42) vurguladığı üzere basın, özellikle "öteki" konumundaki grupları çoğu zaman edilgen, mağdur veya yardıma muhtaç figürler olarak konumlandırmaktadır. Bu nedenle içerik analizinde yalnızca frekansların değil, aynı zamanda haberlerdeki dil, ton ve vurgu unsurlarının çözümlenmesi göçmen temsillerini anlamada yol gösterici olmaktadır. İçerik analizi, bu çerçevede nicel sınıflandırma ile nitel çözümlenmeyi birleştirerek göçmenlerin hangi temalar etrafında, hangi duygusal tonlarla ve hangi aktörler aracılığıyla sunulduğunu ortaya koymaktadır (Krippendorff, 2013, s. 25).

Bu araştırmanın özgünlüğü, 1989 Bulgaristan göçünü yalnızca ulusal basın üzerinden değil, Çanakkale yerel basını bağlamında incelemesidir. Çalışma, göçün yerel düzeyde nasıl temsil edildiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu açıdan Çanakkale yerel basınının tarihsel gelişimi önemli bir arka plan sunmaktadır. Osmanlı Devleti'nde ilk gazete 1831'de yayımlanırken, Çanakkale'de ilk yerel gazete örneği 1923 yılında "Çanakkale Gazetesi" adıyla ortaya çıkmıştır. Söz konusu gazete aynı zamanda vilayetin resmi yayın organı niteliğindedir (Atabay, 2015, s. 19).

1920’li ve 1930’lu yıllarda ise Lozan Antlaşması sonrasında yaşanan nüfus mübadelesi, göç hareketleri ve şehrin yeniden inşa süreci nedeniyle Çanakkale’de basın faaliyetleri sınırlı kalmıştır (Karataş, 2021, s. 41). 1950 sonrası çok partili hayata geçişle birlikte Çanakkale’de yerel gazete sayısında artış yaşanmış, basın giderek daha fazla siyasal kutuplaşmaların yansıdığı bir alan haline gelmiştir. Demokrat Parti döneminde bazı gazeteler doğrudan propaganda işlevi üstlenmiştir (Altan, 2021, s. 17). 1960 ve 1980 darbeleriyle basına yönelik kısıtlamalar artsa da Çanakkale’de yerel basın sürekliliğini korumuştur. 1989 yılına gelindiğinde ise kentte aktif olarak yayın yapan üç gazete bulunmaktadır: Çanakkale Olay, Burası Çanakkale ve Çanakkale Haber. Bu nedenle Bulgaristan’dan zorunlu göç edenlerin temsil biçimlerini incelemek için bu üç gazete hem içerik zenginliği hem de farklı siyasal eğilimleri yansıtması bakımından temel kaynak niteliğindedir (Atabay, 2015, s. 62).

2000 sonrası dönemde internetin yaygınlaşmasıyla birlikte yerel basın giderek küçülmeye başlamış, dijital platformlar haber üretiminde ön plana çıkmıştır. Ancak 1989 gibi kitlesel göç hareketlerinin nasıl hatırlandığı ve temsil edildiği konusunda yerel basının ürettiği içerikler, toplumsal hafızada hala kurucu bir rol oynamaktadır. Bu nedenle içerik analizi, yalnızca dönemin temsillerini değil, aynı zamanda bu temsillerin geleceğe nasıl aktarıldığını da anlamaya katkı sunmaktadır (Zelizer, 1995, s. 220).

Bu çalışma, 1989 Bulgaristan göçünün Çanakkale yerel basınındaki temsil biçimlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada, Haziran-Aralık 1989 döneminde yayımlanan Çanakkale Olay, Çanakkale Haber ve Burası Çanakkale gazetelerinde yer alan göç haberleri tematik içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Çalışma, Bulgaristan göçünün yalnızca ulusal basın düzeyinde değil, yerel basın bağlamında nasıl temsil edildiğini ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır. Bu yönüyle araştırma, göç ve medya ilişkisine dair literatüre yerel ölçekte katkı sunmayı hedeflemektedir.

YÖNTEM

Bu araştırma, nitel bir yaklaşım benimseyerek 1989 Bulgaristan göçünün Çanakkale yerel basınındaki temsillerini incelemektedir. Çalışmanın yöntemi, tematik nitel içerik analizi olarak belirlenmiştir. Bu yaklaşım, haber metinlerinde tekrar eden anlam örüntülerini, anlatı biçimlerini ve tematik yapıları ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Analiz sürecinde, öncelikle 1989 yılı Haziran–Aralık ayları arasında yayımlanan üç yerel gazete - Çanakkale Olay, Çanakkale Haber ve Burası Çanakkale- taranmış, Bulgaristan’dan gelen göçmenlerle ilişkili haberler belirlenmiştir. Her haber metni tarih, başlık, tema, duygusal ton, söylem tipi ve anahtar kelimeler değişkenleriyle tabloya işlenmiş, bu tablo içerik analizinin temel veri setini oluşturmuştur. Temalar ise daha sonra barınma ve yerleştirme, yardım ve dayanışma, istihdam ve üretkenlik, eğitim ve uyum, milliyetçilik ve tepki, sağlık hizmetleri, toplumsal eleştiri ve isyan başlıkları altında sınıflandırılmıştır.

İlk aşamada haberler nicel olarak tematik frekanslara göre sınıflandırılmıştır. İkinci aşamada ise nitel analiz uygulanarak haberlerdeki anlatı biçimleri yorumlanmıştır. Bu çözümleme sürecinde Krippendorff’un (2013) içerik analizi ilkeleri temel alınmış; verilerden doğrudan temalar çıkarılmış ve her temaya ait haberlerde tekrarlayan dilsel ve anlamsal örüntüler tanımlanmıştır.

Bu yöntem, yalnızca belirli sözcüklerin sayısal dağılımını değil, aynı zamanda haberlerin içeriksel bağlamlarını ve temsil biçimlerini anlamayı da hedeflemektedir. Dolayısıyla çalışma hem nicel hem de nitel yönleriyle karma bir içerik analizi karakteri taşımaktadır.

ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini, 1989 Bulgaristan göçüyle ilgili olarak Çanakkale’de yayımlanmış yerel gazetelerdeki haberler oluşturur. Bu çerçevede, dönemin üç aktif yerel gazetesi incelenmiştir: Çanakkale Olay, Çanakkale Haber ve Burası Çanakkale. Araştırmada incelenen Çanakkale Olay, Çanakkale Haber ve Burası Çanakkale gazeteleri, 1989 yılına ait nüshalarına Milli Kütüphane arşivinden erişilebilen yerel gazeteler olmaları nedeniyle örnekleme dahil edilmiştir. Ayrıca bu gazeteler, dönemin yerel basınında farklı söylemsel yaklaşımları yansıtması bakımından önem taşımaktadır.

Çanakkale Olay daha çok kurumsal ve dayanışmacı bir söylem üretirken, Çanakkale Haber milliyetçi ve empatik temsillere ağırlık vermiş, Burası Çanakkale ise daha eleştirel ve muhalif bir yaklaşım sergilemiştir.

Örnekleme, Haziran-Aralık 1989 tarihleri arasında yayımlanan ve Bulgaristan'dan gelen göçmenlerle doğrudan ilişkili haberlerden oluşmaktadır. Her bir haber metni, yalnızca bir ana temaya göre kodlanmıştır. Bu temalar, barınma ve yerleştirme, yardım ve dayanışma, istihdam ve üretkenlik, eğitim ve uyum, milliyetçilik ve tepki, sağlık hizmetleri, toplumsal eleştiri ve isyan başlıkları altında sınıflandırılmıştır.

Toplamda 3 gazetede yer alan 65 haber, bu tematik çerçevede değerlendirilmiştir. Haberler, duygusal ton (olumlu, olumsuz, nötr) ve söylem tipi (kurumsal, sivil-toplumsal, milliyetçi, empatik, eleştirel, pragmatik vb.) değişkenleri açısından da karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

VERİ TOPLAMA VE ANALİZİ SÜRECİ

Veriler, Milli Kütüphane gazete arşivinden elde edilmiştir. 1989 yılına ait basılı nüshalar dijital ortama aktarılmış ve her gazete haberi tablo formatında sistematik olarak kaydedilmiştir. Her haberin tarih, başlık, tema, duygusal ton, söylem tipi ve anahtar kelimeleri tabloya işlenmiş; bu tablo içerik analizine temel teşkil etmiştir.

Veri toplama süreci, 1989 yılına ait tüm yerel gazete nüshalarının incelenmesiyle başlamış; bu süreçte Bulgaristan'dan gelen göçle doğrudan ilişkili haberler belirlenmiştir. Belirlenen haberler, tematik kategoriler ve duygusal tonlar dikkate alınarak sistematik biçimde kodlanmış, ardından bu kodlanan veriler Microsoft Word ortamına aktarılmış ve tematik içerik analizi tablosu oluşturulmuştur.

Araştırmada karma bir içerik analizi yaklaşımı benimsenmiştir. Nicel açıdan, haberlerin tematik ve duygusal dağılımı frekanslar üzerinden incelenmiştir; nitel açıdan ise tematik nitel içerik analizi uygulanarak haberlerde tekrar eden anlam örüntüleri ve anlatı biçimleri çözümlenmiştir. Krippendorff'un (2013) içerik analizi yaklaşımından yararlanılarak her haberin başlığı, teması, duygusal tonu, anahtar kelimeleri ve aktör konumlandırmaları çözümlenme birimi olarak ele alınmıştır. Bu çerçevede, haber metinleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar karşılaştırmalı biçimde değerlendirilmiş; göçmen temsillerinin hangi temalar, duygusal tonlar etrafında yoğunlaştığı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Araştırma, yalnızca 1989 yılına ait üç yerel gazetenin erişilebilir nüshalarıyla sınırlıdır. Dijitalleştirme sürecinde bazı gazete sayfalarına ulaşmak mümkün olmamıştır. Ayrıca çalışma, haberlerin metin düzeyinde çözümlenmesini kapsamakta olup görsel malzeme ve okuyucu mektupları değerlendirmeye alınmamıştır.

BULGULAR

Nicel Bulgular

Araştırma kapsamında 1989 yılına ait üç yerel gazete -Çanakkale Olay (20 haber), Çanakkale Haber (22 haber) ve Burası Çanakkale (23 haber)- incelenmiştir. Toplam 65 haber, 7 ana tema altında sınıflandırılmıştır.

Bunlar;

-Barınma ve Yerleştirme: Bu tema, göçmenlerin Türkiye'ye geldikten sonra karşılaştıkları mekânsal sorunları ve devletin yerleştirme politikalarını kapsamaktadır.

-Yardım ve Dayanışma: Göçmenlere yönelik toplumsal destek, bağış kampanyaları ve yardımlaşma faaliyetleri bu tema kapsamında değerlendirilmiştir.

-İstihdam ve Üretkenlik: Göçmenlerin çalışma hayatına olan katılımı ve ekonomiye katkısı bu tema altında değerlendirilir.

-Eğitim ve Uyum: Göçmenlerin eğitim sistemine ve toplumsal yaşama entegrasyonu bu temanın kapsamındadır.

-Sağlık Hizmetleri: Göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimi, ücretsiz bakım ve tedavi olanaklarını kapsar.

-Milliyetçilik ve Tepki: Göç olgusuna ilişkin kimlik vurgusu ve toplumsal tepkileri içerir.

-Toplumsal Eleştiri ve İsyan: Göç sürecine yönelik eleştirel veya süreci sorunsallaştıran haberleri kapsar.

Tematik dağılıma göre en yüksek paya sahip grup “yardım ve dayanışma” temasıdır. Toplam haberlerin yaklaşık %32’sini (21 haber) bu başlık altında değerlendirmek mümkündür. Bu temayı “barınma ve yerleştirme” (%26; 17 haber) ve “istihdam ve üretkenlik” (%15; 10 haber) izlemiştir. “Toplumsal eleştiri ve isyan” (%12; 8 haber) kategorisi göç sürecine yönelik eleştirel veya sorun bildirici haberleri içermektedir. “Eğitim ve uyum” (%6; 4 haber), “sağlık hizmetleri” (%5; 3 haber) ve “milliyetçilik ve tepki” (%4; 2 haber) temaları ise daha sınırlı oranda temsil edilmiştir.

Duygusal ton açısından, haberlerin çoğunluğu olumlu (%65) tonda yazılmıştır (bkz. Tablo 1). Bu haberlerde göçmenler genellikle “soydaş”, “kardeş” ve “yardıma muhtaç ama haklı” figürler olarak betimlenmiştir. Olumsuz haberler (%25) daha çok göç sürecindeki ekonomik zorluklar, barınma ve işsizlik sorunlarına odaklanırken, nötr haberler (%10) resmî açıklamalar veya bilgi aktarımlarından oluşmuştur.

Söylem tipleri bakımından ise kurumsal söylem (%40) en baskın kategoridir. Bu söylem, valilik, emniyet, belediye ve kamu kurumlarının açıklamalarını temel almakta ve göçmenlere yönelik devlet merkezli bir yaklaşımı temsil etmektedir. Bunu sivil/toplumsal dayanışma söylemi (%25) ve milliyetçi/ulusal söylem (%15) izlemiştir. Empatik/mağduriyet söylemi (%10) göçmenlerin yaşadığı travmalara duygusal bir yaklaşım sergilerken, eleştirel/muhafazakar söylem (%10) ise göç sürecine ve yerel yönetimlerin politikalarına yöneltmiş eleştirileri yansıtmaktadır.

Yerel basında Bulgaristan göçmenlerine yönelik haberlerin yalnızca tematik dağılımı değil, zaman içinde sergilediği duygusal ton değişimi de temsil biçimlerini anlamak açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda, Çanakkale yerel basınında yayımlanan haberlerin duygusal tonunun aylara göre dağılımı Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1. Çanakkale yerel basınının Bulgaristan göçüne dönük duygusal yönelimi

Yerel gazete içeriklerinin zamana bağlı dönüşümü									
Gazeteler									
Zaman Aralığı (Ay)	Çanakkale Olay			Çanakkale Haber			Burası Çanakkale		
	Haziran	Temmuz	Eylül	Haziran	Temmuz	Eylül	Haziran	Temmuz	Eylül
		Ağustos	Aralık		Ağustos	Aralık		Ağustos	Aralık
Olumlu	5	10	1	2	8	0	5	8	2
Olumsuz	1	1	2	2	-	2	1	3	3
Nötr	-	-	-	1	5	2	-	1	-
Toplam	6	11	3	5	13	4	6	12	5

Tablo 1 incelendiğinde gazeteler arasında belirgin farklılıklar da göze çarpmaktadır. Çanakkale Olay, ağırlıklı olarak kurumsal ve toplumsal dayanışma çerçevesinde olumlu haberler üretmiştir. Çanakkale Haber hem milliyetçi hem de empatik temsillerle “soydaşlık” vurgusunu öne çıkarırken, Burası Çanakkale diğer iki gazeteye göre daha fazla eleştirel ve muhalif ton içeren haberler yayımlamıştır. Bu tablo, yerel basında aynı olaya ilişkin farklı ideolojik konumlanmaların haberlere yansımalarını göstermektedir.

Çanakkale Olay Gazetesi, kurumsal ve sivil/toplumsal dayanışma söylemlerini haberde ön plana çıkarmış olup yayımlanan 20 haberin büyük çoğunluğu olumlu tondadır. Göçmenlerin barınma, istihdam ve yardım süreçlerinde devletin ve yerel kurumların etkin rolünü vurgulamaktadır. Başlıklarda “vali”, “yardım kampanyası”, “iş imkânı”, “yerleştirme” gibi kavramların sıkça geçmesi, devletin düzenleyici ve koruyucu rolüne dayalı bir anlatı üretildiğini göstermektedir. Bu yaklaşım, göçmenleri korunan figürler olarak konumlandırarak, haber söylemini devlet-merkezli bir dayanışma yaklaşımıyla çerçevelemektedir.

Çanakkale Haber Gazetesi, 22 haberle göç olgusunu hem milliyetçi/ulusal hem de empatik temsiller aracılığıyla işlemiştir. Bu gazetede “soydaş”, “Türk milleti”, “göçmen kardeşlerimiz” gibi ifadeler, göçmenleri yalnızca mağdur değil, aynı zamanda ulusal aidiyetin bir parçası olarak tanımlayan bir söylem yaratmaktadır. Yardım ve dayanışma haberleriyle birlikte “dilimizi konuşuyoruz, ibadetimizi yapıyoruz, ölürüz de Bulgaristan’a dönmeyiz” başlığı, göçmenlerin kültürel kimliğinin direnişin sembolü hâline getirildiğini göstermektedir. Bu yönüyle gazete, milliyetçi duygularla harmanlanmış bir dayanışma söylemi üretmekte ama “zor durumda”, “unutuldu” gibi ifadelerle göçmenlerin yaşadığı ekonomik sıkıntılara da dikkatleri çekmektedir.

Burası Çanakkale Gazetesi ise üç gazete arasında en fazla eleştirel ve muhalif tonun gözlemlendiği yayındır. 23 haberin önemli bir kısmı, göçmenlerin karşılaştığı barınma, işsizlik ve geçim sorunlarını öne çıkarmaktadır. “Kiralık ev bulunamıyor”, “göçmenler çaresizlik içinde” ve “belediyelere yıkılıyor” gibi başlıklar, göç sürecinin yönetsel boyutunu sorgulayan bir bakış açısının haberlere taşındığını göstermektedir. Bununla birlikte, “herkes elinden geleni yapıyor”, “fotokopi bedava” gibi haberler toplumsal dayanışmayı da tamamen dışlamamaktadır. Dolayısıyla gazetenin söylemi hem yerel yönetimlerin yetersizliklerini eleştiren hem de halkın yardımlaşma refleksine dikkat çeken ikili bir karakter taşımaktadır. Bu özellik, Burası Çanakkale gazetesinin yerel basında muhalif bir kamuoyu oluşturma işlevini üstlendiğini göstermektedir.

Nitel Bulgular

Bu bölümde, nicel analizde belirlenen temalar haber metinleri üzerinden nitel olarak çözümlenmiştir. Amaç, haberlerin nasıl bir anlam evreni kurduğunu, göçmenleri hangi çerçeveler içinde temsil ettiğini ortaya koymaktır. Tematik çözümleme, haberlerdeki tekrar eden ifade kalıpları, anlatı biçimleri ve aktör konumlandırmaları üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Barınma ve Yerleştirme

Bu tema kapsamında yer alan haberlerde göçmenlerin barınma ihtiyacı, çoğunlukla devletin koruyucu ve düzenleyici rolüyle birlikte ele alınmaktadır. Başlıklarda ve haber metinlerinde “prefabrik ev”, “kamp”, “yerleştirildi”, “memnun”, “devlet sahip çıktı” gibi ifadelerle sıkça yer verilmekte; bu dil göçmenleri edilgen, ancak “devletin şefkatli kolları” içinde koruma altına alınmış figürler olarak temsil etmektedir.

Çanakkale Olay Gazetesi’nde barınma ve yerleştirme teması, ağırlıklı olarak olumlu bir duygusal tonla ele alınmıştır. Haberlerde göç sonrası süreç, başarılı, düzenli ve devletin sahiplenici yaklaşımıyla sorunsuz biçimde yürütülen bir organizasyon olarak çerçevelenmektedir. Gazetenin erken tarihli haberlerinden biri olan “Soydaşlarımıza Sahip Çıktık” (14.06.1989), belirgin bir milliyetçi/ulusal söylem içermekte; dönemin Çanakkale Valisi Muzaffer Ecemiş üzerinden devletin “zulüm karşısında kucak açan ve koruyan aktör” rolü vurgulanmaktadır. Diğer haberlerde de benzer bir anlatı sürdürülmüş; göçmenlerin Sağlık Koleji’nden kamping alanlarına ve TKİ Kampı’na yerleştirilmeleri, kurumsal bir

söylem çerçevesinde aktarılmıştır. “Soydaşlarımız Kampinglere” (22.08.1989) ve “Göçmenler TKİ Kampına Yerleştirildi” (12.09.1989) gibi başlıklar, devletin organizasyon kapasitesini öne çıkaran ve hatasız işleyen bir yerleştirme süreci anlatısı kurmaktadır.

Çanakkale Haber Gazetesi’nde ise aynı tema daha heterojen bir duygusal çerçeve içinde sunulmaktadır. Kurumsal söylem bu gazetede de belirgin olmakla birlikte, haberlerin tonu tek yönlü değildir. “Çanakkale’ye 500 Soydaşımız Geliyor” (04.07.1989) ve “Göçmen Kardeşlerimiz İçin Gökçeada’ya İki Köy Kuruluyor” (11.07.1989) başlıkları, devletin planlama ve yerleştirme süreçlerini olumlu bir çerçevede aktarırken; “Bulgaristan’dan zorla gönderilen ailelerden bir kısmı Çanakkale’de İskân Edecek” (13.06.1989) başlıklı haber, zorunlu göç vurgusuyla daha olumsuz bir tona sahiptir. Bunun yanında “Bulgaristan’dan Çanakkale’ye 845 Soydaşımız Geldi” (21.07.1989) ve “Soydaşlarımız Okullardan Taşınıyor” (08.09.1989) gibi haberlerde, duygusal vurgu geri planda tutulmuş; bilgi aktaran, daha nötr bir dil tercih edilmiştir. Bu durum, gazetenin barınma ve yerleştirme sürecini zaman zaman teknik ve idari bir mesele olarak ele aldığını göstermektedir.

Burası Çanakkale Gazetesi’nde ise barınma ve yerleştirme temasının daha eleştirel ve muhalif bir söylemle işlendiği görülmektedir. “Prefabrik Ev Yapılacak” (16.06.1989) ve “Sıcak Karşılama” (04.07.1989) başlıklı haberlerde kurumsal söylem ve devlet desteği olumlu bir çerçevede sunulurken; “Zulümden Kurtulan Türk Ailesi Anlattı” (14.06.1989) haberinde empatik ve mağduriyet temelli bir söylem öne çıkmakta, yerleştirme süreci insani bir boyut üzerinden ele alınmaktadır. Bununla birlikte, gazetenin bazı haberlerinde barınma ve yerleştirme uygulamalarına yönelik açık eleştiriler dikkat çekmektedir. “Soydaşlarımız Geldi Böyle Oldu Kiralık Ev Bulunamıyor” (02.08.1989) başlıklı haberde, göçle birlikte ortaya çıkan konut sorunu olumsuz bir tonla gündeme getirilmiş; “Göçmenlerimizin Dağıtımına Başlandı” (07.09.1989) haberinde ise “kamp”, “köy” ve “ayrım” gibi anahtar kelimeler üzerinden yerleştirme politikalarına eleştirel bir yaklaşım geliştirilmiştir.

Bu bağlamda, barınma ve yerleştirme teması her üç gazetede de ortak bir konu olmakla birlikte; temsil biçimleri, duygusal ton ve söylemsel çerçeveler açısından belirgin farklılıklar göstermektedir.

Yardım ve Dayanışma

Yardım ve Dayanışma Teması, soydaşların Türkiye’ye gelişinin ardından temel ihtiyaçlarının karşılanması ve uyum süreçlerinin desteklenmesi amacıyla yürütülen kurumsal ve bireysel dayanışma pratiklerini kapsamaktadır. Bu tema kapsamında yer alan haberler genel olarak olumlu bir duygusal ton taşımakta; ulusal ve yerel ölçekte geniş bir dayanışma ağının varlığına işaret etmektedir. Haber metinlerinde, devlet kurumları tarafından yürütülen resmi yardım kampanyalarının yanı sıra sivil toplum kuruluşları, meslek örgütleri, esnaf grupları ve bireylerin katkıları ön plana çıkarılmaktadır.

Çanakkale Olay Gazetesi’nde yardım ve dayanışma teması, büyük ölçüde başarıyla yürütülen kolektif bir süreç olarak çerçevelenmiştir. “Soydaşlarımıza Kucak Açtık” (17.06.1989) başlıklı haberde, valilik öncülüğünde başlatılan yardım faaliyetleri kurumsal bir söylemle aktarılmış; Ticaret ve Sanayi Odası ile Esnaf Birlikleri’nin katkıları vurgulanarak dayanışmanın geniş toplumsal tabanı güçlendirilmiştir. Özellikle Esnaf Birlikleri için kullanılan “kolları sıvadı” ifadesi, yardımların soyut bir destekten ziyade somut eylemlerle yürütüldüğünü göstermektedir. Gazetede yer alan haberlerde yardım miktarlarının da belirtilmesi, dayanışma sürecinin önemini vurgulamaktadır.

Çanakkale Haber Gazetesi, yardım ve dayanışma faaliyetlerini ağırlıklı olarak kurumsal söylem çerçevesinde yansıtmış; ancak duygusal ton bakımından daha dengeli ve çeşitlenen bir anlatı benimsemiştir. “Yardım Kampanyası Sürüyor” (21.06.1989) ve “Yardım Devam Ediyor” (29.06.1989) başlıklı haberlerde, valilik koordinasyonunda sürdürülen resmi yardımlar olumlu bir tonda aktarılırken; Emniyet Müdürü’nün Polis Evi Lokantası’nda verdiği yemek ya da Sağlık Meslek Lisesi’nde düzenlenen akşam yemeği gibi destekler, daha nötr ve bilgi aktarıcı bir dil ile sunulmuştur. Gazete ayrıca sivil ve dini dayanışma pratiklerini de haberleştirerek, “Soydaşlarımıza Kurban Bayramı’nda 1.5 Ton Et Bağışı Yapıldı” (20.07.1989) başlıklı haberde olduğu gibi, toplumsal katkıların bayram ve dini dayanışma bağlamında da sürdüğünü görünür kılmıştır. Bu yaklaşım, dayanışmanın yalnızca devlet kurumlarıyla sınırlı olmadığına, toplumsal düzeyde de devam eden bir pratik olduğuna işaret etmektedir.

Burası Çanakkale Gazetesi'nde yardım ve dayanışma teması daha ayrıntılı bir çerçeve içinde ele alınmaktadır. Haberlerde yardımların içeriği, kaynakları ve dağıtım biçimlerine ilişkin ayrıntılar öne çıkmakta; böylece dayanışma süreci hem kurumsal hem de toplumsal boyutlarıyla görünür hâle getirilmektedir. Gazete, yardım kampanyalarının başlatılmasını kurumsal bir söylemle duyururken; yüksek miktarda maddi yardımlara, kira desteğine ve Fak-Fuk-Fon üzerinden sağlanan gıda yardımlarına yer vererek dayanışmanın ekonomik boyutunu vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra gazetenin en dikkat çekici yönlerinden biri, bireysel ve küçük ölçekli dayanışma pratiklerini de haberleştirmesidir. “Herkes Elinden Geleni Yapıyor: Soydaşlarımıza Fotokopi Bedava” (07.08.1989) başlıklı haber, yerel halkın gündelik katkılarına görünür kılarak dayanışmanın mikro düzeydeki örneklerini öne çıkarmaktadır.

Bu üç gazetenin haberleri birlikte değerlendirildiğinde, yardım ve dayanışma faaliyetlerinin yerel basında büyük ölçüde olumlu bir çerçeve içinde sunulduğu görülmektedir. Ancak gazeteler arasında söylemsel vurgu ve temsil biçimleri açısından belirgin farklar bulunmaktadır. Çanakkale Olay dayanışmayı düzenli, geniş ölçekli ve kurumsal bir başarı anlatısı olarak çerçevelerken; Çanakkale Haber daha rutin, bilgi aktarıcı bir dil kullanmakta; Burası Çanakkale ise hem kurumsal hem bireysel eylemleri görünür kılarak dayanışmanın gündelik boyutlarını ön plana çıkarmaktadır.

İstihdam ve Üretkenlik

İstihdam ve Üretkenlik Teması, göçmenlerin Türkiye'ye geldikten sonra işgücüne katılım süreçlerini, iş bulma pratiklerini ve bu süreçlerin ekonomik ve toplumsal açıdan nasıl anlamlandırıldığını kapsamaktadır. Üç gazetede de bu tema kapsamında yer alan haberlerin tamamı olumlu bir duygusal tonla sunulmakta; göçmenler kısa sürede üretken bireyler olarak topluma entegre edilen, yerel ekonomiye katkı sağlayan ve işgücü piyasasında talep gören aktörler biçiminde temsil edilmektedir.

Çanakkale Olay Gazetesi'nde istihdam meselesi hem toplumsal dayanışmanın bir sonucu hem de başarıyla yürütülen bir entegrasyon olarak çerçevelenmektedir. “Soydaşlarımıza İş İmkânı Sağlanıyor” (06.07.1989) başlıklı haberde, iş olanaklarının sivil girişimler ve yerel aktörlerin katkılarıyla oluşturulduğu vurgulanmakta; özel sektörün sürece dâhil olması, istihdamın kurumsal bir sorun olmaktan çıkıp kolektif bir çabaya dönüştüğü biçiminde sunulmaktadır. Bu anlatı, istihdamı devlet ve piyasa iş birliğiyle çözümlenen bir mesele olarak konumlandıran kurumsal bir söyleme dayanmaktadır. Gazetenin “Soydaşlarımız Hayatından Memnun” (20.07.1989) başlıklı haberinde ise, işe yerleştirilen göçmenlerin yaşam koşullarından duydukları memnuniyet ön plana çıkarılmakta; istihdamın hızlı uyum ve üretkenlik açısından sağladığı olumlu sonuçlar Pragmatik/Fayda Temelli Söylem çerçevesinde görünür kılınmaktadır.

Çanakkale Haber Gazetesi, istihdam temasını göçmenlerin işgücü piyasasında gördüğü yoğun ilgi ve talep üzerinden ele almaktadır. “Çanakkale'ye Gelen Soydaşlarımızı Firmalar Kapıyor” (04.07.1989) başlıklı haberde, “iş”, “fabrika” ve “maden” gibi anahtar kelimeler aracılığıyla göçmenlerin ekonomik değerine vurgu yapılmakta; göçmenler nitelikli ve aranan bir işgücü olarak temsil edilmektedir. Bu anlatı, istihdamı göçmenlerin toplumsal kabulünün temel ölçütü hâline getirmekte ve fayda temelli bir çerçeve sunmaktadır. Gazetenin “Çanakkale'ye Yerleşen Soydaşlarımız Devlet Sektöründe İş İstiyorlar” (05.07.1989) başlıklı haberi ise, genel olarak olumlu bir ton taşımaya karşın, istihdam beklentilerinin yalnızca özel sektörle sınırlı olmadığını gündeme getirmesi bakımından daha eleştirel bir söylem içermektedir. Bu haber, göçmenlerin kamusal alanda da istihdam talep etmelerini görünür kılarak, işgücü piyasasına ilişkin beklentileri tartışmaya açmaktadır.

Burası Çanakkale Gazetesi'nde istihdam ve üretkenlik teması hem milliyetçi hem de pragmatik bir söylem üzerinden ele alınmaktadır. “Soydaşlarımıza İş Bulabilmek İçin Görüşmeler Sürüyor” (18.07.1989) başlıklı haberde, istihdam arayışı “soydaşlara karşı sorumluluk” söylemiyle ilişkilendirilerek milliyetçi bir çerçeve içinde sunulmaktadır. “Fabrikalar Soydaşlarımızın Çalışmalarından Memnun” (26.08.1989) başlıklı haberde ise, işverenlerin göçmenlerin performansından duyduğu memnuniyet vurgulanmakta; göçmenler üretken, disiplinli ve fayda sağlayan bir işgücü olarak temsil edilmektedir. Bu anlatı, istihdamı karşılıklı kazanç üreten bir ilişki biçimi olarak sunan Pragmatik/Fayda Temelli Söylem ile örtüşmektedir.

Genel olarak İstihdam ve Üretkenlik Temasında, göçmenler pasif yardım alıcıları olmaktan çıkarılarak, yerel ekonomiye katkıda bulunan, talep gören ve üretken bir işgücü olarak tanımlanmaktadır. Üç gazetenin ortak anlatısında istihdam, göç sürecinin ekonomik ve toplumsal maliyetlerini dengeleyen, uyumu kolaylaştıran ve göçmen varlığını meşrulaştıran temel bir unsur olarak konumlanmaktadır. Bu sunum biçimi, göçmenlerin varlığının insani ya da hak temelli bir çerçeveden ziyade, ekonomik katkı ve ulusal fayda söylemi üzerinden anlamlandırıldığını göstermektedir.

Toplumsal Eleştiri ve İsyân

Toplumsal Eleştiri ve İsyân Teması, göç sürecinin görünmeyen ya da çoğunlukla göz ardı edilen aksaklıklarını, uygulanan politikaların yetersizliklerini ve göçmenlerin karşılaştığı yapısal zorlukları eleştirel bir bakış açısıyla yansıtan haberleri kapsamaktadır. Diğer temalarda baskın olan olumlu ve bütünleştirici anlatının aksine, bu tema altında yer alan haberler büyük ölçüde olumsuz bir duygusal ton taşımakta; eleştirel söylem ile mağduriyet söylemi yoğun biçimde kullanılmaktadır. Bu durum, göçün bir “başarı hikâyesi” olarak sunulduğu hegemonik anlatının arka planındaki kırılma noktaları ve çatlakları görünür kılmaktadır.

Çanakkale Olay Gazetesi’nde bu tema, ağırlıklı olarak uygulanan göç ve yerleştirme politikalarının yarattığı sorunlar üzerinden ele alınmaktadır. “Soydaşlarımız Tedirgin” (31.08.1989) başlıklı haberde, vize uygulamaları ve dönemin siyasi aktörlerine yapılan göndermeler aracılığıyla göçmenlerin yaşadığı belirsizlik ve güvensizlik duygusu ön plana çıkarılmaktadır. “Göçmen’e Okul Vizesi” (07.09.1989) başlıklı haber, eğitim süreçlerinde karşılaşılan engellere işaret etmekte; “okul”, “Üvecik” ve “kamp” gibi anahtar kelimeler üzerinden yerleştirme ve eğitim politikalarının yetersizliği eleştirel bir çerçeve içinde sunulmaktadır. “Çanakkale’de 2 Göçmen Aile Bulgaristan Yolcusu” (07.09.1989) başlıklı haber ise, iş bulamama ve geçim sorunları nedeniyle geri dönüşlerin başladığını gündeme getirerek entegrasyon politikalarının başarısızlıklarını görünür kılmaktadır.

Çanakkale Haber Gazetesi, eleştirisini daha çok göçmenlerin yaşadığı mağduriyet, unutulmuşluk ve gündelik hayatta karşılaştıkları zorluklar üzerinden kurmaktadır. “Çanakkale’de Soydaşlarımız Zor Durumda” (04.09.1989) başlıklı haber, empatik bir mağduriyet söylemiyle göçmenlerin çaresizliğini ve yalnız bırakılmışlık hissini aktarmaktadır. “Bulgaristan’dan Gelen Soydaşlar Unutuldu: Soydaşlar Cuma Pazarında Eşyalarını Satıyor” (02.12.1989) başlıklı haberde, göçmenlerin geçim sıkıntısı nedeniyle kişisel eşyalarını satmak zorunda kalmaları, sürecin uzun vadeli ekonomik sonuçlarına işaret eden güçlü bir toplumsal eleştiri olarak sunulmaktadır. Daha pragmatik bir eleştiri içeren “Bulgaristan’dan Gelen Soydaşlarımızı Çalıştıran Kuruluşlara Devlet Yardım Etmelidir” (01.08.1989) başlıklı haber ise, işverenlerin sigorta ve mali yüklerinin hafifletilmesi gerektiğini savunarak, devletin istihdam politikalarındaki yapısal eksikliklere dikkat çekmektedir. “Soydaş Mehmet Çaldığı Bisikleti Denize Attı” (28.09.1989) başlıklı haber ise, sosyal uyum sorunlarının gündelik hayattaki yansımalarını görünür kılmaktadır.

Burası Çanakkale Gazetesi’nde Toplumsal Eleştiri ve İsyân Teması hem makro düzeyde siyasal ve ekonomik politikalara hem de mikro düzeyde göçmenlerin gündelik yaşam deneyimlerine yönelen daha derinlikli bir eleştiri üzerinden ele alınmaktadır. “Soydaşlarımızın Gelişi Zamları Unutturdu” (28.06.1989) başlıklı haber, dönemin ekonomik sorunlarının göç haberleri aracılığıyla görünmez kılındığı iddiasıyla merkezi yönetime yönelik dolaylı bir eleştiri sunmaktadır. “İşçi, Memurdan Soydaşlarımıza Yardım Kesilecek mi?” (05.07.1989) başlıklı haberde, kamu kaynaklarının dağılımına ilişkin toplumsal kaygılar ve olası kesinti endişeleri gündeme getirilmiştir. Gazete, göçmenlerin temel ihtiyaçlarını karşılamada yaşadığı çaresizliği “Göçmenler Çaresiz Kaldı: Ev, iş, okul, para ve geçim...” (08.08.1989) ve “Evsiz, İşsiz, Biz Ne Yapacağız?” (01.09.1989) gibi başlıklarla çarpıcı biçimde görünür kılmaktadır. En dikkat çekici eleştirilerden biri ise merkezi yönetimin sorumluluklarına yöneliktir: “Göçmenlerin Sorunu Belediyelere Yıkılıyor” (06.09.1989) başlıklı haberde, yerel yönetimlere aktarılan yükün adaletsizliği vurgulanmakta ve göç yönetimindeki yetki ve sorumluluk paylaşımı sorgulanmaktadır.

Bu tema kapsamında yer alan haberler, göç sürecinin yüzeyde inşa edilen olumlu ve bütünleştirici çerçevesinin arkasında biriken memnuniyetsizlikleri, kırılganlıkları ve yapısal sorunları açığa çıkarmaktadır. Yardım, dayanışma, barınma ve istihdam gibi temalarda kurulan olumlu söylem, bu noktada belirgin çatlaklar vermekte; göçmenlerin barınmadan eğitime, işten sosyal uyuma kadar pek çok alanda ciddi zorluklarla karşılaştığını ortaya konmaktadır. Bu yönüyle Toplumsal Eleştiri ve İsyân Teması, yerel basının göç sürecine ilişkin daha gerçekçi ve eleştirel bir temsil sunduğunu göstermekte; hegemonik başarı anlatısının sınırlarını görünür kılmaktadır.

Eğitim ve Uyum

Eğitim ve Uyum Teması, göçmenlerin yeni toplumsal çevrelere uyum sağlayabilmeleri için yürütülen kurumsal girişimleri, özellikle çocukların eğitim sistemine dâhil edilme süreçlerini ve uyum kurslarını kapsamaktadır. Bu temaya ilişkin haberler genel olarak olumlu bir çerçeve içinde sunulmakla birlikte, yerleştirme politikalarının yarattığı bürokratik engeller söz konusu olduğunda eleştirel bir bakış açısıyla gündeme getirilmiştir. Bu durum, uyum sürecinin yalnızca destekleyici mekanizmalarla değil, aynı zamanda sistemsel sorunlarla birlikte şekillendiğini göstermektedir.

Çanakkale Olay Gazetesi'nde eğitim ve uyum meselesi hem destekleyici politikalar hem de bu politikaların yarattığı gerilimler üzerinden ele alınmaktadır. “Göçmenlere Uyum Kursları Açıldı” (25.07.1989) başlıklı haberde, uyum kurslarının başlatılması kurumsal bir söylemle ve olumlu bir tonda duyurulmakta; bu yaklaşım, göçmenlerin toplumsal adaptasyonunu desteklemeye yönelik resmi çabaları görünür kılmaktadır. Buna karşılık “Göçmen’e Okul Vizesi” (07.09.1989) başlıklı haberde, okul kayıt süreçlerinde karşılaşılan bürokratik engeller ve köy yerleştirmelerinin yarattığı güçlükler eleştirel bir söylemle aktarılmaktadır. Bu iki haber birlikte değerlendirildiğinde, uyum sürecinin bir yandan kurumsal destekle teşvik edildiği, diğer yandan ise yapısal engeller nedeniyle sekteye uğradığı işaret edilmekte ve bir gerilim alanı ortaya çıkmaktadır.

Çanakkale Haber Gazetesi, eğitim ve uyum konusunu daha çok kurumsal girişimler üzerinden olumlu bir çerçeve sunmaktadır. “Milli Eğitim’den Soydaşlarımıza Uyum Kursu” (26.07.1989) başlıklı haberde, Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından düzenlenen kurslar destekleyici bir dille aktarılmakta; eğitim kurumlarının göçmenlere yönelik uyum sürecindeki rolü ön plana çıkarılmaktadır. Gazetede eğitim alanında yaşanan sorunlara doğrudan eleştirel bir vurgu yapılmaması, bu sürecin daha çok idari bir başarı anlatısı içinde sunulduğunu göstermektedir.

Burası Çanakkale Gazetesi'nde ise eğitim teması hem umut hem de çaresizlik ekseninde ele alınmaktadır. “Küçük Soydaşlarımıza Okul Kapıları Açıldı” (19.09.1989) başlıklı haberde, göçmen çocukların eğitime kabul edilmesi empatik bir söylemle ve olumlu bir tonda sunulmakta; eğitim, aidiyet ve gelecek umudu ile ilişkilendirilmektedir. Buna karşılık “Göçmenler Çaresiz Kaldı: Ev, iş, okul, para ve geçim...” (08.08.1989) başlıklı haberde ise eğitime erişim barınma, istihdam ve geçim sorunlarıyla birlikte ele alınmakta; eğitim, göçmenlerin yaşadığı çok yönlü sorunların bir parçası olarak temsil edilmektedir. Bu yaklaşım, uyum sürecinin yalnızca iyi niyetli politikalarla değil, yapısal eksikliklerle de ele alındığını ortaya koymaktadır.

Sağlık Hizmetleri

Sağlık hizmetleri ise göçmenlere sunulan temel sağlık hizmetlerini ve bu hizmetlere erişim pratiklerini kapsamaktadır. Sağlık alanına ilişkin haberler genel olarak olumlu ya da nötr bir tonda sunulmuş; bu alan, barınma veya istihdam kadar sorunlu bir başlık olarak çerçevelenmemiştir. Çanakkale Olay Gazetesi'nde “Göçmenlerimizin 8 Çocuğu Sünnet Ettirildi” (31.08.1989) başlıklı haber, Sağlık Meslek Lisesi'nde gerçekleştirilen hizmeti kurumsal bir söylemle ve olumlu bir çerçevede sunmaktadır. Çanakkale Haber Gazetesi ise sağlık hizmetlerine ilişkin hem öneri hem de bilgilendirme niteliğinde haberler sunmuştur. “Soydaşlarımıza Devlet Hastanesinde Ücretsiz Bakılmasını Öneriyoruz” (10.07.1989) başlıklı haberde, sağlık hizmetlerine ücretsiz erişim milliyetçi/ulusalcı bir söylemle savunulurken; “Soydaşlarımızdan 8 Çocuk Sünnet Ettirildi” (01.08.1989) başlıklı haberde aynı hizmet daha nötr ve idari bir dil ile aktarılmıştır. Burası Çanakkale Gazetesi'nde ise sağlık hizmetlerine ilişkin doğrudan bir temsile rastlanmamaktadır.

Bu temalar birlikte değerlendirildiğinde, göçmenlerin yalnızca barınma ve maddi yardıma değil, aynı zamanda sosyo-kültürel entegrasyon sürecinde eğitim, uyum kursları ve sağlık hizmetleri gibi çok boyutlu destek mekanizmalarına da ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Uyum kursları, göçmenlerin yeni toplumsal düzene hızlı biçimde adapte olabilmeleri için önemli bir işlev görürken; okul kayıt süreçlerinde karşılaşılan bürokratik engeller, entegrasyonun önündeki yapısal sınırları görünür kılmaktadır. Sağlık hizmetlerine ilişkin daha olumlu çerçeve ise, sosyal devlet mekanizmalarının belirli alanlarda görece işlevsel biçimde devreye girdiğini göstermektedir. Bu durum, uyum sürecinin hem destekleyici hem de kırılğan yönleriyle farklı biçimlerde ve eşitsiz bir deneyim olarak yaşandığını ortaya koymaktadır.

Milliyetçilik ve Tepki

Milliyetçilik ve Tepki Teması, bir yandan Bulgaristan'ın uyguladığı baskı politikalarına karşı Türkiye'de yükselen ulusal tepkileri, diğer yandan göçmenlerin Türk kimliğine ve Türkiye'ye duydukları aidiyeti görünür kılan haberleri kapsamaktadır. Bu tema hem siyasal düzeyde hem de duygusal ve öznel düzeyde yoğun milliyetçi söylemlerin üretildiği bir alan olarak öne çıkmaktadır. Haberler iki temel eksende yoğunlaşmaktadır: Bulgaristan'a yönelik toplumsal ve siyasal tepki ile göçmenlerin kimlik ve bağlılık ifadeleri. İlk eksende kullanılan dil çoğunlukla olumsuz ve tepkisel nitelik taşıırken; ikinci eksende yer alan haberler olumlu bir tonla sunulmakta ve göçmenlerin Türkiye'ye duydukları bağlılık ön plana çıkarılmaktadır.

Gazetelerde Bulgaristan'a yönelik tepkiler, milliyetçi ve tepkisel söylem çerçevesinde güçlü ve sert bir dille aktarılmaktadır. Çanakkale Olay Gazetesi, ulusal düzeyde örgütlenen protestoları “Bulgar Zulmünü Protesto Mitingi İstanbul'da” (24.06.1989) başlığıyla duyurarak, Bulgaristan'daki uygulamaların Türkiye genelinde yaygın bir öfke ve tepkiye yol açtığını vurgulamaktadır. “Miting” ve “zulüm” gibi anahtar kelimeler, kamusal tepkinin yalnızca duygusal bir reaksiyon değil, aynı zamanda siyasal bir pozisyon alışı olarak sunulmasını sağlamaktadır. Haber dilindeki olumsuz duygusal ton, baskı politikalarına karşı duyulan öfkenin ve adaletsizlik algısının belirgin biçimde hissedilmesine yol açmaktadır.

Çanakkale Haber Gazetesi ise Bulgaristan'a yönelik tepkileri daha sert ve radikal bir düzeye taşımaktadır. “Bulgarlara Misilleme Yapılsın: Boğazlar Bulgar Gemilerine Kapatılsın” (22.06.1989) başlıklı haber, ekonomik ve siyasal yaptırım çağrısını açık biçimde gündeme getirmekte; zorunlu göçün yarattığı mağduriyete karşı güçlü bir ulusalcı refleksi temsil etmektedir. Bu söylem, milliyetçi tepkinin yalnızca kınama düzeyinde kalmadığını, somut karşı hamleler talep eden bir çizgiye evrildiğini göstermektedir.

Temanın ikinci eksenini oluşturan kimlik ve aidiyet anlatıları ise, göçmenlerin Türkiye'de buldukları güven ortamını ve Türk kimliğine duydukları güçlü bağlılığı öne çıkarmaktadır. Bu haberlerde kullanılan dil çoğunlukla olumlu ve duygusal bir tona sahiptir. Çanakkale Haber Gazetesi, soydaşların doğrudan ifadelerine yer vererek kimlik vurgusunu en açık biçimde görünür kılmaktadır. “Çanakkale'deki Soydaşlarımız: ‘Dilimizi konuşuyoruz, ibadetimizi yapıyoruz, ölürüz de Bulgaristan'a dönmeyiz’” (09.08.1989) başlıklı haber, Türkiye'de yaşanan özgürlük hissini ve Türk kimliğine bağlılığı güçlü bir milliyetçi/ulusalcı söylemle ifade etmektedir. Bu tür haberlerde Türkiye, göçmenlerin hem kültürel hem de dini pratiklerini özgürce yaşayabildikleri “gerçek yurt” olarak temsil edilmektedir. Burası Çanakkale Gazetesi de kimlik temelli haberlerde aidiyet ve minnettarlık duygusunu ön plana çıkarmaktadır. “30 Soydaşımız Vali Ecemiş'i Ziyaret Etti” (15.06.1989) başlıklı haber, göçmenlerin kurumsal otoriteyle kurduğu ilişkiyi sembolik bir bağlılık ve teşekkür göstergesi olarak sunmaktadır. Aynı gazetede yer alan “Soydaşlarımızın İlk Bayramı” (17.07.1989) başlıklı haberde ise dini özgürlük vurgulanmakta; bayramın, göçmenler için baskıdan kurtuluşun ve kimliğe yeniden kavuşmanın simgesel bir ifadesi olduğu anlatılmaktadır. Bu söylem, göç deneyimini yalnızca travmatik bir kopuş olarak değil, aynı zamanda özgürlük ve kimlik kazanımıyla sonuçlanan bir süreç olarak çerçevelemektedir.

Genel olarak Milliyetçilik ve Tepki Teması, zorunlu göçe yol açan baskıcı Bulgaristan politikalarına karşı Türkiye’de yükselen ulusal tepkiyi ve buna paralel olarak göçmenlerin Türkiye’ye duyduğu güçlü aidiyeti görünür kılmaktadır.

Bu temada Türkiye, bir yandan zulme karşı güvenli bir sığınak, diğer yandan kültürel ve dinsel kimliğin yeniden filizlendiği bir “ana vatan” olarak konumlandırılmaktadır. Böylece söylem, tepki ve öfke ile aidiyet ve minnettarlığı aynı bağlamda birleştirmekte; milliyetçiliği hem savunmacı hem de bütünleştirici bir ideolojik zemin olarak yeniden üretmektedir.

SONUÇ

Bu çalışma, 1989 Bulgaristan göçünün Çanakkale yerel basınında nasıl temsil edildiğini, karma içerik analizi yaklaşımıyla (nicel sınıflandırma ve nitel tematik çözümleme birlikte) incelemiştir. Bulgular, yerel basının göç olgusunu büyük ölçüde “soydaşlık” çerçevesi içinde kurduğunu ve göçmenleri bu aidiyet üzerinden anlamlandırıldığını göstermektedir.

Nicel dağılımların da işaret ettiği üzere, haberlerin önemli bir bölümü yardım-dayanışma ve barınma-yerleştirme temalarında yoğunlaşmaktadır. Nitel çözümleme bu yoğunlaşmanın yalnızca pratik bir habercilik tercihi olmadığını; aynı zamanda göçmenlerin “yardıma muhtaç ama haklı”, “devletin koruması altında”, “kurumsal organizasyonla yerleştirilen” figürler olarak üretildiğini ortaya koymaktadır. Bu temsil biçimi, sosyal devlet ve yerel kurumlar üzerinden kurulan koruyucu anlatıyla birleşmekte; göçmenlerin edilgenleştirilmesi pahasına düzen, kontrol ve sahiplenme algısını güçlendirmektedir. Böylece göç, bir “kriz” ya da “sorun” olarak değil, doğru yönetildiğinde çözülebilen bir “kurumsal süreç” şeklinde çerçevelenmektedir.

İstihdam ve üretkenlik teması, göçmenlerin meşruiyetinin önemli ölçüde ekonomik katkı üzerinden kurulduğunu göstermiştir. Göçmenler, kısa sürede işgücü piyasasına dâhil olan, üretkenliğiyle yerel ekonomiye katkı sağlayan ve “talep gören” bir işgücü olarak sunulmaktadır. Bu tablo, göçmen varlığının insani haklar ya da evrensel yurttaşlık fikrinden ziyade, “fayda” ve “uyum” üzerinden gerekçelendirildiğine işaret etmektedir. Bu yönüyle yerel basın, göçmenleri toplumsal kabulün ön koşulu hâline gelen bir üretkenlik ile tanımlamakta; “makbul göçmen” figürünü ekonomik rasyonaliteyle pekiştirmektedir.

Eğitim, toplumsal uyum ve sağlık temaları, entegrasyonun çok boyutlu bir destek mekanizması olarak kurgulandığını; ancak bu mekanizmaların zaman zaman bürokratik ve yapısal engellerle sınırlanabildiğini göstermektedir. Uyum kursları ve eğitim alanındaki olumlu haberler “adaptasyon” fikrini güçlendirirken, okul kayıt süreçlerinde ortaya çıkan engeller yerleştirme politikalarının yarattığı gerilimleri görünür kılmaktadır. Sağlık hizmetlerinin görece olumlu ve nötr çerçevede sunulması ise sosyal devletin belirli alanlarda işlevsel biçimde devreye girdiği algısını desteklemektedir.

Milliyetçilik ve tepki teması, yerel basında göçün yalnızca insani bir mesele olarak değil, aynı zamanda güçlü bir ulusal kimlik anlatısının yeniden üretildiği ideolojik bir alan olarak işlendiğini ortaya koymuştur. Bulgaristan’a yönelik “zulüm”, “misilleme” gibi tepkisel ifadeler kamusal öfkeyi mobilize ederken; göçmenlerin Türkiye’ye aidiyet bildiren söylemleri Türkiye’yi “sığınak” ve “ana vatan” olarak yücelten bir çerçeveyi beslemektedir. Böylece yerel basın, bir yandan dışarıya karşı savunmacı bir milliyetçiliği, diğer yandan içeride bütünleştirici bir aidiyet anlatısını aynı söylemsel zeminde bir araya getirmektedir.

Bununla birlikte, toplumsal eleştiri ve isyan teması, hegemonik “başarı/uyum” anlatısının pürüzsüz olmadığını; göç yönetiminde aksaklıklar, kaynak paylaşımı gerilimleri ve gündelik hayatta karşılaşılan yoksunlukların bu anlatıda çatlaklar ürettiğini göstermektedir. “Unutulma”, “çaresizlik”, “geri dönüş”, “yükün yerel yönetimlere yıkılması” gibi temsiller, göçmen deneyiminin yalnızca dayanışma ve koruma üzerinden okunamayacağını ortaya koymaktadır. Bu bulgu, yerel basının sadece rıza üreten bir alan olmadığını; yer yer eleştirel bir kamuoyu üretme kapasitesi taşıdığını da düşündürmektedir.

Sonuç olarak, 1989 Bulgaristan göçü Çanakkale yerel basınında ağırlıkla olumlu bir çerçevede sunulmakta; göçmenler “soydaşlık”, “dayanışma”, “koruma” ve “üretkenlik” eksenlerinde meşrulaştırılmaktadır. Ancak bu meşrulaştırma, aynı zamanda temsilin sınırlarını çizen bir ideolojik işleve sahiptir: Göçmen figürü, çoğu zaman devletin yönetim kapasitesi içinde edilgenleştirilmekte ve toplumsal kabul ekonomik fayda mantığıyla pekiştirilmektedir.

Eleştirel temalar ise bu çerçeveyi bütünüyle yıkmaya da göçün yönetiminde yaşanan sorunları görünür kılarak yerel basının farklılaşan bir temsil ürettiğini göstermektedir.

Bu çalışma, ulusal basın odaklı göç temsili literatürüne yerel ölçekte önemli bir katkı sunmaktadır. Yerel basının hem kurumsal söylemi yeniden üreten hem de yer yer eleştirel çatlakları görünür kılan ikili işlevini ortaya koymaktadır. Gelecek çalışmalar, benzer yöntemle farklı kentlerdeki yerel basını karşılaştırarak “soydaşlık” çerçevesinin hangi koşullarda güçlendiğini/zayıfladığını gösterebilir. Bununla birlikte görsel malzemeler, köşe yazıları ve okur tepkileri gibi unsurlar da dahil edilerek daha ayrıntılı bir analiz gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Altan, M. (2021). “Demokrat Parti Döneminde Çanakkale Basını”. *Yerel Basın Çalışmaları Dergisi*, 5(1), 15–30.
- Atabay, M. (2015). *Çanakkale Basın Tarihi*. Çanakkale: ÇOMÜ Yayınları.
- Baldwin-Edwards, M., van Boeschoten, R. ve Vermeulen, H. (Eds.). (2015). *Migration in the Southern Balkans: From Ottoman Territory to Globalized Nation States*. Cham: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-13719-3>
- Castles, S. ve Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. (Çev. B. U. Bal ve İ. Akbukut). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Faist, T. (2000). *The Volume and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces*. Oxford: Clarendon.
- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage.
- İçduygu, A. & Sert, D. (2015). *The Changing Waves of Migration from the Balkans to Turkey: A Historical Account*. In H. Vermeulen et al. (Eds.), *Migration in the Southern Balkans* (pp. 85–106). Springer, IMISCOE Series.
- Karataş, H. (2021). “Cumhuriyet Döneminde Çanakkale’nin Demografik Yapısı ve Yerel Basın”. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, 19(2), 39–52.
- Kivisto, P. (2001). “Theorizing Transnational Immigration: A Critical Review of Current Efforts”. *Ethnic and Racial Studies*, 24(4), pp. 549-577.
- Krippendorff, K. (2013). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Thousand Oaks: Sage.
- Kirişçi, K. (1991). *Refugee movements and Turkey*. *International Migration*, 29(4), 545–560. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2435.1991.tb01039.x>
- Massey, D.S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. and Taylor, J.E. (1998). *Worlds in Motion: Understanding International Migration at the End of the Millennium*. Oxford: Clarendon Press.
- O’Reilly, K. (2012). *International Migration and Social Theory*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- O’Reilly, K. (2015). “Migration Theories: A Critical Overview”. Triandafyllidou, A. (Ed.) *Routledge Handbook of Immigration and Refugee Studies* içinde (pp. 25-33), Oxford: Routledge.
- Ravenstein, E.G. (1976). *The Laws of Migration*. New York: Arno Press.
- Ravenstein, E.G. (1889). “The Laws of Migration”. *Journal of the Statistical Society*, Vol. 52, pp. 214-301.
- Rex, J. ve Drury, B. (1994). *Ethnic Mobilisation in a Multi-Cultural Europe*. Aldershot: Avebury.
- Robins K. (2001). “Au-delà de la communauté imaginée: Les Médias transnationaux et les migrants turcs en Europe”, *Reseaux (Médias et Migrations)*, Vol.19, No :107.
- Taylor, C. (1994). “Multiculturalism and the politics of recognition”. Guttman, A. (Ed.), *Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition* Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- van Dijk, T. A. (1991). *Racism and the Press*. London: Routledge.
- Wagner, C. (2016), “Migration and The Creation of Hybrid Identity: Chances and Challenges”. *The Phenomenon of Migration* içinde (pp. 237-255), Washington: Scientia Moralitas Research Institute.
- Zelizer, B. (1995). “Reading the Past Against the Grain: The Shape of Memory Studies”. *Critical Studies in Mass Communication*, 12(2), 214–239.
- Zürcher, E. J. (2008). *Modernleşen Türkiye’nin Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

